

הקולוניה פופר

פראנטישק לאנגר

מחבר הסיפור הזה, פראנטישק לאנגר, נולד ב־3 במארס 1888, למשפחה יהודית ממעמד הביניים בפראג ומת שם ב־2 באוגוסט 1965. את מקומו בספרות הציכית קנה לו על ידי שירים רבים, סיפורים ובמיוחד על ידי מחזות. לכולם, כמעט בלי יוצא מן הכלל, יש נושא סוציאלי והם מתארים בדקות ועמקות את חיי "האדם הקטן" החי בשולי המאורעות. לפי צביונו הספרותי היה שייך לחוגו של קארל צ'אפק והיה חברו הקרוב של זה. רבות מיצירותיו תורגמו לשפות אחרות, והטובים שבמחזותיו כגון "הגמל בקוף המחט", "החזרה בתשובה של פרידיש פיטורה", "הפריפריה" ("בקצוי הכרך" ב"הבימה") ו"תא מס' 28" הועלו על הבמה בארצות שונות. בשנותיו האחרונות כתב פראנטישק לאנגר מחזה בחרוזים, "רפסודיה של אָרד", וכן זכרונות על ידידיו קרל צ'אפק ויארוסלב האשק, "מי היו ומה היו", וכן "סיפורים בולאיים". רופא היה על־פי אומנותו, וכימי מלחמת העולם הראשונה נפל בשבי הרוסים והיה פעיל בלגיונות הציכוסלובאקיים ברוסיה. לפני כיבוש צ'כוסלובאקיה על ידי הנאצים, נמלט פראנטישק לאנגר לאנגליה, ולימים עמד בראש השירות הרפואי של הצבאות הציכוסלובאקיים והשתתף בקרבנות. פראנטישק לאנגר היה דודן שלי. היה גדול ממני בארבע שנים, והבדל זה בגיל גרם שלא נקשרה ידיו ביינו כשהיינו תלמידים. באותן שנות הנעורים, הייתי ידו הקרוב של צעיר אחיו, מרדכי גיאורג לאנגר, שהתפרסם לימים כמחבר הספר הגרמני "הארוטיקה של הקבלה", של הספר הציכ "תשעה שיעורים" המתאר את חיי החסידים (בעברית "המפתח לשער הגדול"), ועל ידי שירים עבריים, רובם ליריים. הוא עלה לארץ ישראל ונקבר בתל־אביב בשנת 1943. רק לאחר מלחמת העולם השנייה, כששבתי לפראג נפגשנו שוב, פראנטישק ואני, אחרי שלושים שנה; ואף על פי שעמדותינו הפילוסופיות והפוליטיות היו שונות, נקשרה ביינו ידידות עמוקה.

כשהופיעו "הסיפורים הבולאיים" של לאנגר, החלטנו, אשתי ואני, לתרגם אותם מציכית לרוסית, ואמנם הגשמנו את החלטתנו. (התרגום יופיע במוסקבה בקרוב, בלוית הציורים הנפלאים שבמקור, מאת א. הופמייסטר). ואני החלטתי להעתיק את האחרון בשבעת הסיפורים אל השפה העברית. אני מגיח, שאין צורך להסביר מדוע בחרתי בסיפור זה דוקא; כל מי שיקרא אותו, יבין זאת. כשאני לעצמי, העזתי לצעוד צעד נועז כזה מתוך שרציתי לבחון את עצמי, אם הדבר הוא בגדר יכולתי. תהליך התרגום גרם לי הנאה, כיון ששליטתי בשפה העברית מצומצמת מאד (והמעט שידעתי נשתכח ממני, לצערי, בחלקו), ביקשתי מאת פרופ' ב"צ מ. גראנדה, היושב במוסקבה, לשים עין על תרגומי, ואני מודה לו מקרב לב שנענה לבקשתי. בקיץ 1965 חלה פראנטישק. כיון שנודמנתי אז לפראג, ביקרתיו בבית החולים. הוא חש בטוב מבחינה סובייקטיבית, וסיפר לי על תכניותיו הספרותיות (הוא כתב אז סיפורים על האמנות המופשטת; המשיה מהם הופיעו לאחר מותו בספרו האחרון). מצדי סיפרתי לו על כוונתי לתרגם את סיפורו "הקולוניה פופר" לעברית ולנסות לפרסם את התרגום בכתב־עת בישראל. הוא שמח על כך שמחת ילד ממש. כעבור יומיים נפטר לפתע. וכשאני זוכר כעת את פגישתנו האחרונה, מאושר אני בחשבי שיכולתי לגרום לו, סמוך למותו, את השמחה הקטנה הזאת.

א ר נ ו ש ט ק ו ל מ ן

מוסקבה, 10 במאי 1967

מר קראל סידר את בוליו האוסטריים וההונגריים הישנים עם החותמות הקרויות 'חותמות מנהלי הדואר'. השולחן היה עמוס ערימות מכתבים בלים שהצהיבו, וקראל האיר להם פניו. נקל לו לאדם להאיר פניו, כאילו רואה הוא את הנצח נדחס לתוך חלל זעיר, כשלנגד עיניו נסגרת חוליה אחרונה בשלשלת, שמונים שנים אָרכה. בערימות שלפני קראל נתכנסו כעבור שמונים שנה המכתבים כשם שלפני שמונים שנים היו מתכנסים תמיד בבית־דואר מסויים לפני מנהל דואר מסויים, מוכנים להובלה. על־פי הבדלי החותמות שהאדונים מנהלי הדואר היו מתקינים במו ידיהם — מכאן כינויים — אפשר היה להכיר מאיזה בית־דואר נשלחו המכתבים ואיזה מנהל־דואר שלח אותם. ולא עוד, אלא מה היה אופיו של אותו מנהל־דואר מלשעבר, מלפני המבול כמעט: אם היה חסכן או אף קמצן בקמצנים, לפי שהיה נותן כלי־כך מעט צבע עד שטביעות החותמות

אנו מודים לפרופ' ארנושט קולמן על שהעיר תשומת לבנו לסיפור דק זה של המספר הציכיי־הודי הנודע ושלב לנו קולמוס ראשון של תרגומו. פרופ' קולמן הוא חבר האקדמיה הציכית וגם מרצה על מדע הקיברנטיקה באוניברסיטה של מוסקבה.

דהו כמעט לגמרי ; או אם, להיפך, היה פזרן משום שיצק כל כך הרבה שמן לתוך הצבע עד שהספיג בשמן את חצי המעטפה ; אם היה פזרן ושכח לעתים קרובות להחליף את התאריך ; או אם קפדן היה ושם תמיד את החותמת על אותו מקום בדיוק ; אם הוזה היה, ומצרף את החותמות לכלל עיטורים שונים ; אם היה בעל תחושה אמנותית, ומתקין לו חותם מקושט ברוב חן ; או אם היה תמהוני זקן ומסתייע לצורך חותם בכל פקק שנודמן לו.

קראל היה לו חוש לכל הבלתי רשמי, הדובב מן החותמות האלה.

— בימינו איבדה הבולאות את כל זהרה וזויה הרומאנטי. סבורים הם האספנים הללו כי השליכו אחר גוים את שטויות-הילדות יחד עם מכנסי-הילד. צא וראה, מה גדולה יותר הנאתם של נערים אספנים ! הם אוספים בולים בשל זרותם ולא בשל רגילותם. משום שעל כל אחד מהם יש תמונה אחרת, חיה, עיר, אניה, מלך, כושי, אינדיאני, שלטי-גבורים ומפות של ארצות, נמלים, משום שיש עליהם צבעים שונים ומשונים ואותיות בלתי-נודעות, ואפילו מסגרות-זהב וכסף, משום שהם או גדולים ביותר או קטנים ביותר, ואפילו משולשים, משום שיש בהם סימני-מים מסתוריים, ומשום שהם נקנים במשיכה, בתחנונים, במתנה ואף בכסף שנועד למחברות. בכל אחד מהם יש שמינית רומנטיקה של נערים וכמיהה לחיים המופלאים והטמירים המצפים לנער, חיים קוסמים ומפתיעים. הירדפו האספנים המבוגרים אחרי הנערים ? לא ישיגום ! הללו קוראים לעצמם בגאווה "אספנים רציניים", והרי הם לאמיתו של דבר האנשים המיושבים ביותר בעולם, רשמים בעלי חשבון, זעפנים חד-צדדיים, המשננים עד לזרא את הרשימות הרשמיות של הבולים הנדפסים. אטומים הם בפני הקסם שמהלכים עליך הדברים, שבלעדי קורטוב דמיון אינם אלא פיסות נייר.

קראל גמר את שפך מליו וגם את מיונו.

— ומתי יצא המרצע מן השק ?

— איזה מרצע ?

— שתבאר לי מה כוונתך בדברי הקדמה אלו. הבעת כאן אלו מחשבות כלליות, אך יהיה מה שיהיה נושא דבריך, איז-סופיותו של היקום, חליפות הזמנים, תנועות הכוכבים, שמחות לב האדם ומכאוביו, בכל דבר אתה תמיד מתבונן מנקודה אחת קבועה. ונקודה קבועה זו היא תמיד איזה בול. וכמעט תמיד מן האוסף שלך. אני מחכה שתראה לי את הבול הזה.

קראל פתח את ארון הבגדים, ומתוך מגירה, שלפי רידודה נועדה לעניבות, שלה צרור מעטפות. חיטט ומצא אחת והושיטה לי. היו עליה תוי דואר ארגנטיניים משנות השמונים ועוד איזה בול אדום, מעין הלבנינה, דהוי למדי, שנראה לי מוזר ביותר. קראל הורה באצבעו על הבול הזה.

— לבול הזה נתכוונתי. שום אגדה לא תכיל דמיון רב כמוהו. אם נשארה בך טיפת רומנטיקה של נער, תקנה אותו. אתן לך אותו בחמישים כתר. אמנם מחירו בשוק עכשיו אפס, אבל בחמישים הכתרים שלך נעזור לדלפון מיסכן.

— טוב, ובתוספת אקבל גם את תולדותיו של הבול ?

— יחד עם תולדותיו מאה כתר. לא תתחרט, הבול ותולדותיו שוים מחיר זה.

נדתי בראשי לאות הן, ומר קראל התחיל מספר. הפעם בא הסיפור ברצף אחד, דבר נדיר אצלו.

— ידידי פופר שאודותיו אספר, פרנסתו היתה על כך שהיה יהודי עני. חיים עלובים היו אלו, אבל חי נפשי, גרוע מזה להיות נוצרי עני. מוחו של מר פופר היה משול לספר-כתובות. הוא היה גדוש מעניהם של כל היהודים העשירים בפראג, ורשימה זו היתה אמצעי-הייצור שלו. בעזרת הרשימה הזאת ובהזדמנויות מסוימות, כל אימת שאחד היהודים העשירים נשא אשה, הוליד בן או בת, קיבל תואר דוקטור או ירושה, או הרויח בבורסה, היה פופר כותב לו מכתב-בקשה, שליתר

בטחון היה מביאו כמו ידיו למשרדים ולבתי העסק. מלבד זאת — הדבר היה בסוף שנות השמונים — היה הולך לבית הכנסת בימות החול ומקבל עשרה קרייצר כעשירי למניין מתפללים. המקצוע של שנורר ושל יהודי ירא-שמיים נתישבו אצלו יפה, כשאחד משווה חשיבות למשנהו. בימים ההם עדיין הייתי פקיד-טירון לא-נחשב, וכיון שאמדתי את גילו של פופר בארבעים שנה, לפי שהכיר פנים אל פנים את עשירי פראג אשר בעולם העסקים דובר בהם כחצאי-אלים, היתה היכרותנו יקרה מאד בעיני. פופר, אגב, לא היה בעל-שיחה ואיש-רעים; כשהיה בא אצלי היה כותב את מכתביו על שולחן-לילה שלי ומתחמם ליד תנורי. המיסכן התגורר באותו הבית בדירת-גג שאי אפשר היה להסיקה. בבואו היינו מחליפים דברים אחדים על מוג האויר ועל הפרנסה. ומיד הייתי משתקע באוסף שלי, ופופר, אם לא היה לו מה לעשות, היה שולה מכיסו ספר קטן, מהוה, מספרי הוצאת רקלאם וקורא. זה היה ספרו היחיד — שירים גרמניים של המלכה הרומנית כרמן סילוה עם תמונת המחברת ליד שער הספר — והוא נשא אותו תמיד עמו. ובכל פעם שהוא היה קורא ומסביר לי את השירים של הפייטנית המוכרתת היה שוקע במין חלום ומבטו היה תקוע באיך-סוף. ומכיון שהאיך-סוף בחדרי היה מוגבל, היה מביט בפניה שבה עמד כיוור-הרחצה. הוא אהב את כרמן סילוה.

פעם אחת הראיתי לו על בולים רומניים את בעלה של המשוררת, והוא פנה לאולפן של גלבים, ושם, חינם כמובן, גזזו לו את זקנו המפותל בנוסח קארל הראשון. היינו מכירים זה את זה כמעט שנה תמימה. והנה יום אחד ביולי בא אלי אומלל עד מאד. — עלינו להפרד, מר קראל. אני נוסע לאמריקה.

— מה זה עלה בדעתך?

— לא עלה בדעתי שום דבר. למה זה יעלה בדעתי? אני מרוצה כאן. אולם ראש חברת הצדקה היהודית, מר גרינפלד — עורות מעובדים ולא מעובדים — חישב ומצא כי השנה עליתי ליהודי המקום ארבע מאות ואחד עשר גולדן, וכי אני השנורר הגדול שבכל פראג. ושמהיום והלאה לא יתן לי שום אדם אף קרייצר אחד, אבל האדונים יתרמו בשותפות וישלחוני לאמריקה. אפשר שיתנו לי גם משהו לראשית שהייתי שם.

— אבל אמריקה — עודדתי את המסכן — אחרי ככלות הכל זה לא רע כל-כך.

— אילו היתה זאת אמריקה! אבל, מר קראל, הם שולחים אותי לדרום אמריקה! באמריקה האמיתית, אמר גרינפלד, יש די יהודים והם בודאי לא יחזיקו לנו טובה אם נשלח להם מפראג דוקא שנורר כגון מר פופר שלנו.

— דרום אמריקה טובה עוד יותר — ניחמתי את פופר — שם גדל קפה, וקקאו, ואם יהיה לך משהו להתחלה, תמצא אחיזה בנקל.

— אלא שאף אין זו דרום אמריקה ממש — קרא פופר שוב בעגמת נפשו. — שם היו נמצאים די יהודים שלא להפקיר אחד משלהם לגווע ברעב. אבל זו ארץ האש! איזה גיס של מר גרינפלד שולח שמה פח לגנות, דרך המבורג, ומצרפים אותי לטרנספורט. שם, אומר גרינפלד, אין עדיין אף יהודי אחד. ובכן זו ממש הארץ כאילו נבראה בשבילך. פופר! לך לשם ותראה מה כוחך, ואל תבייש אותנו.

כך התחיל פופר מתקין עצמו לדרך. לא יכולתי לעוץ לו הרבה עצות טובות. מה ידעתי על ארץ האש? רק זאת שחציה שייכת לצ'ילי וחציה לארגנטינה. ובכל זאת לא שכחתי ליעץ לו שיפקח עין תמיד על ענין הבולים וישלחם אלי, ואני אמכור אותם כאן לבעלי חנויות-נייר בשביל לקוחותיהם הצעירים וכך יישאר תמיד איזה סכום בשבילו. מלבד המלצה זו נתתי לו צווארונים אחדים, עניבה אחת וחצי-תריסר זוגות גרביים. זו לא היתה מתנה פחותה מידי לבלר עני כמוני.

פופר יצא לדרך באוגוסט, ובדצמבר כבר קיבלתי ממנו שורות ראשונות. בארץ-האש, כתב לי, אין בולים בכלל. הדואר הוא במרחק הרבה מאות קילומטרים. לפיכך מוסרים את המכתבים ודמי-הדואר בידי בעלי האניות השטות לאורך החוף של ארגנטינה, או בידי אינדיאנים העוברים את האי בדרכם לנמל צ'יליאני, והקברניטים או האינדיאנים מוסרים שם את המכתבים לדואר. משום כך איננו שולח לי בולים. בסופו של המכתב הודיע לי שקנה לו מכרה זהב ומחר יתחיל לכרות.

ובכן הוא חפר זהב וכעבור זמן-מה אף שלח לי את צילומו — סימן שמצבו אינו רע, כי צילום הוא בודאי ביוקר במקומות ההם. הוא כתב רק מעט. כל ימיו היה פופר מתקשה לכתוב משהו זולת מכתבי קבצנות. אבל הצילום דיבר בעדו. הוא היה מגולח למשעי — פופר צעיר ורענן, שסברו שונה לגמרי ממה שהיה בפראג. על ראשו היתה מגבעת רחבת שוליים ועל רגליו מגפי פרשים, ובחגורתו — שים לב — אקדח, בלי להזכיר את כתנתו הלבנה ואת הסוודר. כעבור חדשים בערך קבלתי ממנו עוד מכתב. פופר כתב שכריית זהב הטמון באדמה אינה ההתעסקות היגאה ביותר ליהודי היחיד בארץ האש, ושהוא עומד לפתוח עסק. עבר זמן-מה והוא הודיע לי שאמנם כבר פתח בעסקים, אלא שעלה במחשבתו ענין של קיבולת אשר יפתיע לא רק אותי אלא את העולם כולו. למן היום שראיתי את קלסטר-פניו החדש של פופר בצילום, הוצאתי דאגה מלבני. לא הוגעתי את מוחי לדעת מה ההרפתקה שהוא מכין שם בחצי הכדור האחר. אבל הוא לא טעה. הוא הפתיעני. על מעטפת המכתב הבא אחריו הודבק נוסף לבול הארגנטיני עוד בול אחד שלא היה ידוע לי. הרי הוא לפניך: צבעו אדום מעין הלבנה, ובמרכזו בתוך שמש לוחטת את P גדולה ועליה מצטלבים מעדר ופטיש כעין סרט עם כתובת Terra del Fuego. המחיר עשרה סנטאוו. ולמטה שם החרט Rudolf Soucoup. באמת הייתי נדהם ולבל יהיה בלבי ספק בדבר פירושה של האות P עיטרה את הבול חותמת עגולה וזה לשונה Colonia Popper. בתוך המעטפה מצאתי רק פיסת-נייר קטנה וכתוב בה: "משתומם אתה, מר קראל?" ותו לא.

ואיך השתוממתי! שכך האיר המזל פנים לפופר שלי! שכך בסערת-כיבוש התפתחו עסקיו הקטנים עד שהוא עבר את גבולי ארצות התרבות וחדר לחבלים אשר החלוץ הרושם אותם ראשונה במפה, רשאי לקרוא להם שם כטוב בעיניו! שהשנורר הפראגי אשר הציק לכל אחד בבקשותיו נהפך, כשבאה שעת-הכושר לידו, לנושאת-תרבות ולקולוניזאטור! ככל שנענעתי ראשי באי-אמון, הרי הבול והחותמת העידו עדות חותכת.

בתשובתי אליו בירכתי אותו וביקשתי לשלוח לי דפי-בולים אחדים שלו וכן מעטפות חתומות בדואר הרבה ככל האפשר. גם לא שכחתי להעיר את אזנו ברוב אדיבות שעליו לרשום את הדואר של שטחיו החדשים אצל התאגדות הדואר העולמית בברן, שעל ידי כך יהיה הבול הפרטי שלו לבול בעל תוקף עולמי רשמי. באיזו יראת-כבוד כתבתי אליו, חי נפשי!

הקולוניזאטור פופר לא שכח אותי. הוא שלח לי דפי בולים, שלח גם מכתבים עם בוליו. בצדם היו מודבקים גם בולים ארגנטיניים או צ'יליאנים, הכל לפי הדואר שהעביר את המכתבים מעבר לים. כרגיל הייתי מוצא במעטפה פיסת נייר לא נקיה ביותר ובה דרישת שלום משורטטת בחטיפה. הבנתי לו. מגיין לו למייסד ציויליזאציות חדשות נייר-מכתבים ללא דופי? יש לו דאגות אחרות. ומדוע כתב רק דרישות-שלום? וכי יש לו לכובש כגון זה פנאי לחליפת מכתבים גדושי מלים! מלבד זאת יכולתי להבין כי איש-המעשה, שכל עיסוקו הקודם היה לחבר כתבי-בקשה שיהיו עשויים לנגוע בלב העשירים מבני אמונתו, יהיה סולד עתה מכתבת מכתבים חסרי תועלת.

לפיכך בתשובתי אליו לא שאלתיו לפרטים. הדבר גם היה מיותר. פופר הלך מחיל אל חיל. הוא יסד קולוניות בוז אחר זו. על מעטפות מכתביו הופיעו כל הזמן חותמות חדשות: קולוניה סאן סבאסטיאן, קולוניה אל פאראנו, והשיא: קולוניה כרמן סילוה. גם לאנשים גדולים יש חולשותיהם,

גם לכובשים קשוחים נקודות תורפה. ראיתי לנגד עיני את החלוץ שלי פופר, נפוליאון או לפחות ססיל רודס של ארץ-האש, כשהוא יושב אי-שם בבקתה לפני האה — מגפיים גבוהים, מגבעת רחבת שוליים, אקדה בחגורתו — ולנוגה גזירי העץ המתלקחים הוא קורא בפעם האלף את שיריה של המשוררת המלכותית. או שהוא נוסע על פני השלג במזחלת-כלבים תחת שמי לילה מוארים בזוהר כוכבי-הדרום, כשהוא ממלט עצמו מן הבדידות בקראו בקול את שירי המלכה הנערצה. והאיש האדיר הזה, אשר בימים ההם, כשהיה לבו הולך שבי אחר אמנותה של המלכה, יכול רק לנעוץ מבטו החולם בפניה שבה עמד כיוֹר־הרחצה שלי, ניתן לו עתה לגלות את התלהבותו ללא מעצור ולקראו ארץ חדשה על שמה. פופר לא היה צריך לכתוב לי דבר. על פי החותמת הזאת ציירתי לי את חייו החדשים במלואם.

התגאיתי בפופר וסיפרתי בשבחו בכל הזדמנות שנמצאה לי. הזכרתי כדוגמה לעמיתי שלא היו מרוצים במשכורתם הקטנה. הסברתי זאת בחוסר יזמה מצדם. אמנם רק העזרה המועטת שהושטתי לו לפני יציאתו נתנה לי את הזכות להתגאות ברוממותו, אבל פופר לא שכח זאת. הוא היה שולח לי בלי הפסק מעטפות חדשות בכל עילה שנמצאה ולא נמצאה לו. בכל בול ובול היתה טבועה חותמתו, יפה ונקיה, ומותר לומר שהיתה זו מלאכת חותם מושלמת. הסתכל נא במעטפה שבחרתי בעדך.

הבט בה היטב ושלם לי בלי חשש מאה כתר. הבול שעליה יפה ביותר, ואת הכתובת "קולוניה פופר" אפשר לקרוא כטביעה על מדליה, כל כך ברורה היא. פופר, המיסכן הזקן, מתגורר עכשיו בהקדש היהודי בפראג. ולעישון יש לו רק בדלי סיגרות מצוצות, שמלקטים מישיבות מועצות הבנקים ושולחים להקדש. רק תאוה זו בלבד נשארה למסכן: הוא אוהב לעשן פעם סיגרה טובה — לא "האוואנה", די לו ב"קובה" או "פורטוריקו". לזה יוצאו מאה הכתרים שלך. לפנות אליו בנוגע לפרטים מחייו, עמל־שוא הוא. אין הוא מרבה דברים, ולאט לאט מתנדף זכרונו. הוא קרוב לשמונים, ובודאי לא יודע לך מפיו יותר ממה ששמעת מפיו. הוא סיפר לי הכל בשובו מארץ האש, כשעדיין לא נצטננו הדברים.

בשנת תשעים וחמש חזר והופיע אצלי. לאן נעלמו המגפים הגבוהים, הכתונת הפתוחה עם הסודר, הפנים המגולחים למשעי, הסומבררו והאקדה בחגורה? ! לפני עמד אירופי שירד ממעמדו, בנעלים בלויות וזיפי זקן של שני סנטימטרים בלחיו. יגע הניח על הרצפה את חבילתו הקטנה, ישב במקומו הרגיל אצל התנור ואמר: "תודה לאל, הנני שוב בפראג". הדבר נשמע כאילו שב זה עתה מבנשוב* ולא מארץ האש. "אפילו עשרה גרינפלד לא יוציאוני מכאן".

לא במהרה מצאתי את עשתונותי, מגודל ההפתעה. ובכן פופר אינו יושב עוד ליד הקוטב הדרומי, כי אם ליד תנורי! באיזו מהדורה ממורטטת נתגלגלה דמותו המפוארת של הכובש! עבר זמן רב עד שהתחיל פופר מתאר את הרפתקאותיו. לפחות עד שהרתחתי קפה שחור, והוא שתה שלושה ספלים ממנו. וזה אשר גודע לי מפיו:

ראשית כל, לא שום מכרה זהב. אמנם פופר קנה חלקת אדמה, אבל כיון שלא מצא זהב בתוך שבוע ימים, חזר ומכר אותה. כתונת נקיה, סומבררו ואקדה היה הצלם נוהג להשאיל ללקוחותיו. וגם לא סימן לבית עסק. היתה לו תיבת סחורות נתונה ברצועה על בטנו, ובה היה מחזר ממחנה כורי־זהב למשנהו: מסרקות, משחת־זקן, נרות, שרוכי־נעלים, חגורות, סם משלשל, כדורי דינמיט וכדומה.

וכמובן מאליו, לא היו ולא נבראו שום "קולוניה פופר" ו"קולוניה כרמן סילוה". אבל כאן

* בנשוב — עיר במרחק ארבעים קילומטר דרומה מפראג.

צריכים הדברים הסבר נוסף. כשהיה משוטט בסחורתו על פני הארץ היו הקונים מבקשים ממנו לעתים שיקח את מכתביהם אל החוץ וימסור אותם בנמל, נאמר בריו-גראנדה, לבעל ספינה המפליגה לארגנטינה או שיפקיד אותם בידי צייד העובר דרך האי אשר יביא אותם אל פורונויר, שם יש בית-דואר של צ'ילי. כרגיל היה פופר מקבל נוסף על דמי הדואר עוד סנטאוו אחדים בעד שירותו. הסכומים האלה היו לעתים חלק הארי של רווחיו. והנה עלה במוחו של פופר רעיון מקורי ביותר. הוא מכר את כל המלאי שלו, אולם תחת לקנות במחירו כמות חדשה של מסרקות, שרוכי-נעלים וכדומה, הזמין לו בעיר לימה מעין בולי דואר. לימה שוכנת בפרו, והמרחק בינה ובין ארץ האש הוא כמרחק מפראג לניו-יורק, ובעל בית הדפוס שם הוא בן ארצנו צ'כי סוקופ (כתיב מתוקן Soucoup), ופופר יכול לבאר לו בצ'כית איך הוא מתאר לעצמו את בוליו.

הביצוע, דרך אגב, מוכיח כי בשעת ביקוריו אצלי היה מתבונן באוסף שלי ביתר תשומת לב משיערת, אף שהיה נדמה כי הוא מביט רק בעין אחת. ודאי, הבול של פופר הכיל כל מה שצריך להיות בבול הגון: הסימן, המדינה והמחיר. מלבד זאת הראה פופר מעין חוש-מידה בולאי: כיון שהמכתבים מארץ האש היו מועברים על ידי הדואר של שתי מדינות, הוא לא שכח לחקות בבולים את המוטיבים של בוליהן — את המכתב הארגנטיני הקטן ואת הכוכב הלבן של צ'ילי. טמונים בו באדם כשרונות מכשרונות שונים, ומי יודע אם לא היה פופר מתגלה כמדינאי גדול אילו נולד בעל-אחוזה ולא שנורר יהודי. מלבד הבולים הזמין לו פופר בלימה גם את החותמות הדרושות, תחילה זו של הקולוניה פופר לשם פירסום עצמו, אחר כך סאן סבסטיאן, וכן הלאה, עד הקולוניה כרמן סילוה לכבוד הפיטגורית האצילה. יבוא יום וכותבי ההיסטוריה, שלא ידעו דבר על אהבתו, יתארוהו, משום חיבתו למלכה, כרומני ויגלוהו מבני-ארצו ומפראג.

ככה המשיך פופר את סיבוביו על פני הישובים והמחנות של כורי-הזהב, אך עתה לא היו עוד סחורות באמתחתו אלא משרד הדואר שלו. השמועה על זאת נתפשטה מיד בארץ האש, וכל מחנה שפופר לא פקד אותו עד-כזה תבע כמעט במפגיע את ביקורו. כמקודם היה אוסף את המכתבים שכורי הזהב והמתישבים חפצו לשלוח ומקבל את המגיע כדמי דואר של ארגנטינה או צ'ילי, אבל החידוש היה שפופר תבע בעד כל מכתב שמסרו לו תוספת עשרה סנטאוו בשכרו, שתמורתם הדביק עוד לעיני השולח את בולו שלו והחתים עליו בדיקנות את שם הקולוניה המבוקשת. זו היתה המצאה משעשעת נורא, אשר גיוונה מעט את החיים של כורי הזהב, ולכן שמרו כולם את מכתביהם עד שיבוא פופר ויקח אותם. בחפץ-לב שילמו עשרה סנטאוו במחיר ההחתמה החגיגית, אפילו כשהמרחק מן המחנה ועד הבר בריו גראנדה היה רק קילומטר אחד, והמוזג שם היה מקבל את המכתבים חנם מכל איש אשר הוציא פסטות אחדות לשתייה. אבל המוזג לא היה מדביק בולים על המכתבים ולא נשף על החותמת בטרם הידק אותה לבול ברוב קפידה. הוא הטיל פשוט כל מכתב למגירה מזוהמת, שם נצטרפו למכתבים אחרים המחכים למשלוח באניה. לעומת זאת, טיפולו של פופר בכל מכתב היה לא רק משעשע — זה היה מעין פולחן, מין ברכת הדרך שניתנה לכתוב לפני צאתו, והשולח מובטח היה לו שכל הדברים שכתב יגיעו לתעודתם ויפעלו ככוונתם. מלבד זאת היה המוזג קתולי, והיו שם רבים כמותו, ואילו פופר היה היהודי היחיד בכל ארץ-האש, ודבר זה משך אליו את הלב.

בראשית היתה איפוא הלצה אדירה: פופר מנהל הדואר של ארץ האש! משניטל העוקץ הקומי מן המצב מפני ההרגל, נשאר הרחמים על היהודי המסכן המשוטט כצל בתוך האוכלוסיה החסונה והקשוחה של שדות הזהב. לימים, כעבור שנה בערך — בארצות חדשות שנה הוא זמן רב, דיו ליצירת מסורת — התרגלו לבולים ולחותמות של פופר עד שגביית עשרה סנטאוו נראתה לו כזכותו הודאית. יתר על כן, כל קברניט המפליג לארגנטינה, וכל צייד שפניו מועדות לצ'ילי, ראה

חובה לעצמו לשאול את פופר ברוב אדיבות אם יש לו מכתבים למשלוח. כך נהפכה שנוררתו של פופר לכהונה מופרת ומקובלת על הרבים, והוא התפרנס מזה בכבוד.

בשנת 1893 עוררו בולי פופר את תשומת-לבו של איזה פקיד חדש, קפדן ושקדן, של הדואר הארגנטיני, אשר חיפש ולא מצא עליהם דבר בהוראות הדואר. המכונה הביורוקרטית התחילה לטחון, ושר הדואר והכספים של ארגנטינה שלח לארץ האש אחד מפקידיו, שהחרים את מלאי הבולים והחותמות של פופר והתחיל גובה את עשרת הסנטאוו לזכותו של הדואר הארגנטיני. הדברים הגיעו לידי מרידה זוטת בקרב כורי-הזהב — קולוניזטור אמיתי, ולא אחד פופר, היה מנצל אותה כדי לנתק את הטריטוריה מן המטרופולין — אבל עד מהרה שכך הרעש, ופופר נעשה נושא-ענין לשעשוע חדש של עמיתיו לאזרחות-עראי. הם עזרו לו לחבר כתבי-בקשה לשם תביעת פיצויים מהממשלה הארגנטינית, ולהלן בקשות ותלונות על דבר החזרת זכותו ותשלומים על הפסד מיליונים ולבסוף מכתבי איום בפעולות-איבה, אף צבאית. ועל הכל, הם תרמו כולם מקרן השפע של קללות וגידופים. כשהזכיר באחד ממכתביו את אפשרות התערבותו של הקונסול האוסטרי בבואנוס איירס הגיע הדבר לידי פתרון אשר אמנם גזל מכורי הזהב את שעשועם, אך נתקבל על לבו של פופר ברצון. הקונסול הציע להחזירו חנם אין כסף לפראג.

פופר יצא לדרך, חבילה מצומקת בידי, ובכיסו מלבד פסטות אחדות שאספו ידידיו מארץ האש, רק הספר הקטן של שירי המלכה. הוא קרא וחזר וקרא בו בפינתו שמתחת לסיפון במשך ששת השבועות של הנסיעה הקשה.

כך חזר על פני האוקינוס האטלנטי מיסדה של מערכת דואר חדשה בסוף קצה הדרום, אל פראג, אלי, אל מר גרינפלד, אל מלאכתו של שנורר מטריד, אל כהונת העשירי למניין בבית הכנסת 'על-תנאי-שול'. זכר לחוויותיו ומסותיו היו רק הבולים ששלח לי. הם היו מונחים בארון הבגדים שלי. ודאי שהוא לא פנה — אף על פי שהזכרתי לו זאת — אל ההתאגדות בברן בדבר הכרה רשמית בבול שלו, גם ספק אם הדבר היה מועיל שהרי לא הקולוניה פופר ולא שאר הקולוניות לא היו בנמצא — וכך לא היו עתה כל החמודות הללו אלא כלי שעשוע של אזרח פשוט. הן היו עוד פחות מזה, קבלות של שנורר עלוב על נדבות שניתנו לו.

ואף על פי כן, הלא היו גם היו מודבקים על מכתבים שנשלחו במשלוח דואר מארץ האש ולעתים עברו את חצי כדור הארץ. מן הסתם היו מעשים כגון אלו גם בבולים אחרים בעולם, ומדוע לא יקנה לו גם הבול של פופר את הזכות להיכלל באלבומים של אספנים רציניים, שעל-ידי כך יעלה מחירם ותצמח תמיכה לפופר? נסיתי כה וכה למכור אותם, אבל לא לקחו אותם גם בחינם. הרי לך אספנים רציניים!

פופר חזר לשנוררתו וחי בדוחק. לא נתתי עוד דעתי על בוליו. והנה לפני שנתיים הוא הופיע לפני ופרץ בבכי. כמעט שנבהלתי, האם שולחים אותו שוב לעבר הים? לא, רק להקדש. ואין זה מעשה ידיו של מר גרינפלד, שהרי נפטר זה לפני שנים מספר. "ינוח בשלום על משכבו", אמר פופר, "הוא היה אדם הגון וטוב-לב, אבל היהודים הצעירים אין בלבם דרך-ארץ לפני איש זקן כמוני אשר קיבץ נדבות עוד מאבותיהם ואולי מאבות אבותיהם, ורוצים הם לתקוע אותו בהקדש, כדי שלא יצטרכו לפתוח דלתם לפניו פעם אחת בשבוע. וזאת עושים לי, לאיש עצמאי ובן חורין!".

לא הועיל דבר, פופר היה מוכרח ללכת להקדש. ואז עלה בלבי הרעיון: הבולאות גדלה מאד במשך השנים הרבות, האמנם אין בה עדיין מקום גם לאנשים אחרים זולת האספנים הרציניים? כלום אין בין הבולאים רומנטיקאים ובעל-ידימון המוכנים לאסוף גם בולים מסוג הבול של פופר? בולים המספרים על אנשים מוזרים, הרפתקאות נהדרות, עובריים תועים, ארצות חדשות ואיים נשכחים?

ואמנם כמו רומנטיקאים בין הבולאים. חיפשתי ומצאתי בסך הכל שמונה, ומכרתי להם עשר מעטפות של פופר בתשע מאות כתר, וכך לא הגיע פופר להקדש בחוסר-כל. אבל שאר הבולאים בעולם אנשים רציניים הם כולם. אין הם מדביקים בול באספיהם אם לא נרשם בקטלוג תחילה ואם לא אושר על-ידי הביורוקרטיה הבולאית המוסמכת.

רצונך לדעת, אני גם נסיתי להשיג לבול של פופר מידת-מה של הכרה רשמית. נמצא לכך סיכוי מסויים.

השמעת מימך על הבולים של האחים דנהארדט? בערך באותו זמן שפופר הופיע בארץ האש, הופיעו בארץ הסוואהילי באפריקה המזרחית האחים דנהארדט. ארץ סוואהילי היתה מעין פרוטקטוראט גרמני, אך היה לה עדיין מלך משלה. האחים טענו שהם בעלי מטעים ומקורבים למלך ובבוקר לא עבות התחילו מוציאים בולי דואר בשביל נתיניו. כביכול יפה המלך את כוחם להנהיג דואר במלכותו השחורה. האחים השקדנים התחילו בהדפסת בולים בקנה-מידה גדול, ועד שלוש רופיות הגיעו. בארץ שבה קשה היה למצוא איש היודע לכתוב מכתב, הם הדפיסו בולים בערכים כל כך גבוהים שאפשר לשלוח בהם רומן בן שלושה כרכים בדואר רשום ודחוף.

זכות הזאת ממש היתה גם לפופר לטעון כי מישו הטיל עליו לנהל את עסקי הדואר בארץ האש. מי יצא ויבדוק במקומות רחוקים כארץ האש או סוואהילי, אשר בימים ההם עדיין היו כתמים לבנים על המפה, מי האיש אשר פקד ליסד שם תעבורת דואר? אם היתה פקודה מלכותית ואם לא היתה, אפשר שהיו האדונים דנהארדט משוטטים ברחבי אפריקה כשסלים על בטנם וחותמות בכיסם כמו שעשה פופר, ובדומה לפופר היו מושכים מעט כסף מכיסיהם של גאהבים שחורים תמורת מכתבי אהבה, שקודם לכן היו מגיעים לתעודתם גם בלא תשלום דמי דואר. אחרי ככלות הכול, היו לפופר חותמות יפות ובוילי יפה-תואר ולא פתקאות ססגוניות עם שרטוטי חרטומים שהאחים דנהארדט קראו להם בולי סוואהילי! העסק המפוקפק של האחים דנהארדט הגיע אל קצו זמן-מה לפני עסקי פופר. גרמניה התענינה באי הלגולנד, עשתה חליפין עם אנגליה ונתנה לה את סוואהילי. כך עברו מן העולם הבולים ההלגולנדיים הנהדרים, וכידי מנהלי הדואר של השולטן הסוואהילי נשאר מכל תפארתם לא יותר ממה שנשאר לפופר שלי: כמה גליונות של בולים, צרור מעטפות עם בולים חתומים, ועד-כה שמונה אספנים רומנטיים שקנו את הבולים.

אם כה ואם כה, כבוד ויקר לכושר הארגון הגרמני! לבולים של סוואהילי-לנד — אחרי שספסרים נתפסו להם ומת אחרון האחים דנהארדט בעניות — עשו פרסומת הגונה, ובעזרת מקצוענים כללו אותם לפחות בקטלוגים גרמניים. ואילו חפצת במיכלול בולים כזה לאוסף שלך, היית צריך לתת במחירו בית בן שלש קומות בוינה-ראדי*.

אם תשאלני, עצתי לך לשמור את הבית. נאחזתי בכל הנימוקים והראיות שהובאו כדי לקבוע את חוקיות הבולים הדנהארדטיים של סוואהילי-לנד ותבעתי אישור דומה לבולו של פופר. אך נסתבר כי איש עני ועם קטן אין להם מליצי-יושר בעולם. אמרו לי שאין זה אלא מעשה ליצנות ושעשוע, וכיוצא בזה. אפילו זנף** — שאני עומד בקשרים עמו זה זמן רב — החזיר לי את הבולים בצירוף התנצלות שאין הוא יכול לכלול אותם בקטלוג שלו מטעמים עסקיים. כאילו השם פופר יקלקל לו את כל הקטלוג! וכי השם זנף הוא מכובד יותר?

זה הכל, ועתה אמור לי איפוא האם הבול והסיפור אינם שווים מאה כתר לסיגרות בשביל פופר? המיסכן ישמח לשמוע כי נמצא בין הבולאים הרומנטיקן התשיעי.

* וינה-ראדי — מתוז של פראג.

** זנף — בעל עסק בולאי ועורך קטלוגים גרמניים.